

das Internationale Privatrecht, BGBl 1978/304 v platném znění), kde jsou cenné papíry (§ 33a) upraveny v rámci věcného práva.

Užitečné jsou i odkazy na judikaturu Soudního dvora EU a rakouských soudů.

Obecná část je naproti tomu uspořádána pro českého právníka klasickým způsobem – vychází ze základních pojmů a pramenů mezinárodního práva soukromého, po nichž následují kolizní normy, kvalifikace, předběžné otázky, změny statutu, zpětný a další odkaz, výhrada veřejného pořádku a imperativní normy, adaptace a substituce, hraniční určovatelé, forma právních úkonů, obcházení zákona a schéma řešení konkrétního případu. U posléze uvedeného schématu se samozřejmě musí začít otázkou soudní pravomoci, resp. mezinárodní soudní příslušnosti. Výklad mezinárodního civilního procesního práva však s ohledem na to, že rakouský zákon o mezinárodním právu soukromém je omezen v zásadě pouze na kolizní ustanovení, zůstává v recenzované knize stranou. To je, myslím, pro studenty velmi obtížné, zejména když byl zvolen praktický přístup odvíjející se od zvláštní části. O mezinárodním civilním procesním právu je pojednáno pouze velmi stručně v rámci vymezení pojmů (s. 223), což ovšem odpovídá rakouskému konceptu právní úpravy mezinárodního práva soukromého.

To je snad jediný aspekt, který by se dal recenzované publikaci vytknout, osobně bych doporučila při příštím vydání, které bude určitě následovat, věnovat alespoň stručnou partii – třeba exkurs – souvisejícím základním otázkám mezinárodního civilního procesu. Jinak je kniha psána jasným, výstižným jazykem, je přehledně systematicky zpracována, což čtenář velmi ocení. Jasný a poměrně stručný výklad je často mnohem obtížnější než vědecké pojednání, to je známou skutečností.

Knihy si určitě najde čtenáře i mimo okruh studentů a praktiků, kterým je primárně určena. Inspiraci v ní můžeme hledat i v našem státě, jehož právo na právo rakouské i na rakouskou nauku v mnoha směrech stále navazuje.

prof. JUDr. Monika Pauknerová, CSc., DSc.
Ústav státu a práva AV ČR, v.v.i.
Právnická fakulta Univerzity Karlovy v Praze

Sobek T. Právní myšlení: kritika moralismu. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2011, 620 s.

Právní myšlení od Tomáše Sobka je podle mého názoru nejdůležitější kniha, která byla v českém jazyce o právním myšlení napsána. Jsou to výstižné dějiny právního myšlení od počátku právní vědy v 17. a 18. století, dějiny, které se soustředí více na myšlenky než na životopisy. Takto pojaté dějiny předkládají čtenáři širokou (a komentovanou) paletu způsobů, jak o důležitých právněteoretických problémech přemýšlet.

Sobek prostudoval obrovské množství starých spisů a představil dějiny právního myšlení způsobem v češtině dosud nebývalým. Rozebírá jak starší myšlenkové proudy v právním myšlení (historicko-právní školu, pojmovou jurisprudenci, zájmovou jurisprudenci, školu volného práva, střet přirozenoprávního a pozitivistického myšlení), tak proudy současné (diskurzivní teorii práva, hodnotovou jurisprudenci, různé varianty pozitivismu), zmiňuje se poučně rovněž o právním realismu a ekonomické analýze práva (kap. 4 a 8–16). Představeno je tak učení snad všech nejdůležitějších právních myslitelů, namátkou jmenujme Benthama, Savignyho, Jheringa, Jellinka, Ehrlicha, Harta, Dworkina, Raze či Alexyho. Sobkova kniha je tak skutečným oknem na Západ, do západního právního myšlení od raného novověku do dneška. Nemohu opomenout ani Sobkův přínos k rozvoji terminologie teorie práva, krásné české termíny jako „přirozenoprávník“,

„volnoprávník“ či „hodnotoprávník“ budou jistě účelnějšími nástroji diskuse než nečesky znějící „iusnaturalista“ nebo opisy typu „představitel školy volného práva“ nebo „stoupenec hodnotové jurisprudence“.

Ještě víc fascinující než tento hluboký vhled do myšlení významných postav právní historie je sledování vývoje našich klíčových právních pojmů, jako je subjektivní právo, právo soukromé a veřejné nebo smlouva (kap. 18). Je skutečným dobrodružstvím dějin právního myšlení, můžeme-li přihlížet, jak a v důsledku kterých ideových či politických faktorů se tyto pojmy právnícké každodennosti vytříbily až do dnešní podoby. Sobkův zájem nejen o jednotlivé proudy právní filozofie, ale i o nejdůležitější pojmy a problémy občanského práva (právě subjektivní právo či smlouva), trestního práva (ospravedlnění trestání v kap. 19) či ústavního práva (srov. úvahy o politickém liberalismu v kap. 2 a 20 a vynikající rozbor aktuálního problému klauzulí věčnosti či materiálního jádra ústavy v kap. 17.5, nazvané „Paradox neomezené demokracie“, upozorňující na pochybné metafyzické předpoklady některých interpretů klauzulí věčnosti) naprosto opodstatňuje velmi široký název knihy *Právní myšlení*, protože kniha rozhodně není jen dějinami právní filozofie.

Už předchozí dvě Sobkovy knihy, *Argumenty teorie práva* (2008) a *Nemorální právo* (2010), byly důležitým impulzem pro rozvoj české právní teorie a vzbudily u právních vědců a především u studentů práva zaslouženou pozornost. Sobek ale píše čím dál líp. Jeho třetí kniha je ucelenější, podává celistvější obraz právního myšlení. Je i srozumitelnější, k čemuž jistě přispívá, že tu a tam autor vystupuje z role pouhého komentátora a osobně se přihlásí k některému z pojetí, jež vykládá, konkrétně k hodnotovému nonkognitivismu a právnímu pozitivismu. V době, kdy se na české právnícké fakulty začíná ve větší míře vracet právní filozofie, aspiruje Sobkova kniha na to, stát se základním českým učebním textem pro tento obor.

Sobkova kniha ale obsahuje ještě více. Sobkovo hluboké zakotvení v analytické jurisprudence je zvláště patrné v důkladných rozborech právní argumentace v kap. 5 i v analýze myšlení o morálce a vztahu práva a morálky (kap. 1, 2, 6 a 17). Rovněž Sobkovo další rozvíjení tématu právní interpretace je velmi přínosné (kap. 3 a 7). Třetí kapitola, zabývající se koherencí v právu, je i velmi praktická, protože nám pomáhá vysvětlit leckdy komplikované rozhodování ústavních soudů.

Osobně je mi blízký Sobkův liberální pohled na politickou a právní filozofii, opírající se o představu politického filozofa Johna Rawlse o existenci rozumné neshody o morálních otázkách ve svobodné společnosti a o hledání právních a politických principů, na základě kterých i za této situace může společnost fungovat.

Knihy je psána velmi živým, srozumitelným jazykem, s množstvím půvabných příkladů, které pochopení složitých problémů výrazně usnadňují (srov. např. pasáž na str. 82: „Vtipálek řekne: ‚Právo je schůzkou Rozumu a Vůle, na kterou se Rozum nedostavil.‘ Právník mu na to suše odpoví: ‚Když vykládám právo, mám za to, že Rozum se dostavil.‘ Rozumnost práva není determinována ani tak tím, jestli bylo zákonodárcem rozumně stanoveno, ale zejména tím, jestli mají aktéři v běžné právní praxi převažující tendenci ho svým výkladem racionalizovat, anebo naopak absurdizovat.“).

Na formální úrovni bych přivítal snad jen připojení odkazů též na české překlady filozofických děl, pokud existují, jako v případě Jheringa, Rawlse, Kanta, Cicerona či Platóna. Je-li jedním z hlavních přínosů knihy zprostředkování západního myšlení českým čtenářům, je účelnější jim nabídnout též to, co je pro ně dostupnější (fyzicky i jazykově).

Na závěr bych rád vyjádřil své přesvědčení, že Sobkova kniha má pro rozvoj českého právního myšlení význam skutečně epochální, a přeji si, aby našla cestu k co největšímu počtu studentů práva, a pomohla tak i jejich prostřednictvím kultivovat české právo, právní vědomí a myšlení o právu.

JUDr. PhDr. Jan Wintr, Ph.D.

Právnícká fakulta Univerzity Karlovy v Praze